

L'ANTOLOGIA D'ENFORMAR COMADIRA

NARCIS COMADIRA,
Somnis i rina. Una antologia a cura de Rossend Arqués,
Ed. Proa, Barcelona, 1992.

Els lectors fidels de Comadira, que són més en nombre que els lectors habituals de poesia, hauran trobat –ho dic jo– poc corrent el darrer llibre de Comadira, *Somnis i rina*. Bon senyal: perquè el llibre de poemes de Comadira és, ho explícita qui en fa la tria, una–antologia-de-Rossend-Arqués-de-poemes-de– Comadira. Com el poeta reconeix en una entrevista recent de Josep M. Fonalleras, la selecció és el resultat d'una «lectura molt personal». No cal, però, i, sí cal, és més elegant no dir-ho, que Arqués pretengui donar una Lectura universal –amb majúscules– superior a la lectura individual –amb minúscules. L'objectiu de la tria és (de)mostrar que «la pregonesa filosòfica i metafísica (o fins i tot, religiosa) de la seva poesia era ja palesa [...] des del primer llibre». Això significa elaborar una antologia en funció d'una anàlisi temàtica molt interessant, però massa pensada en funció de veure en Narcís Comadira un tipus de poeta concret –per no dir transcendent–, que s'haurà d'interrelacionar molt bé amb el que ell mateix ha dit alguna altra vegada: «l'obra és el poema» i «el recull només té sentit com a reflex d'una determinada etapa vital». Segons els temes que s'hi rastregen, Arqués ha dividit l'antologia en cinc seccions; una classificació així és tan perillosa com certa, i malament aniria que influís a reprimir, afogar o desmillorar altres lectures més obertes, menys interessades en el tema i més fixades en el que és el poema, és a dir, en la bella, pura i simple ordenació de paraules que Comadira ens ha disposat al llarg de la seva obra.

El primer capítol (*Vull una llebre grossa, flairosa de llentiscle*) està format, segons paraules de Rossend Arqués, per «declaracions més o menys explícites de poètica» o estètica que per resumir podrien ser la posició del poeta davant, sobretot, la poesia i la literatura i davant la vida. La poesia com a refugi –ja em direu de què, però aquesta és la gràcia, i la desgràcia potser també– per reflexionar sobre la bellesa, la fabricació i la forma, com si –no sé per què–haguéssim de rescatar –i aquest verb és massa ple de significat– les coses i els individus (per cert, a propòsit de *techné*, fabricació, hauria convingut que Arqués hagués precisat més l'explicació que en fa a la introducció).

Els poemes del segon capítol de l'antologia tenen com a denominador comú els escenaris (*Enmig de l'escenari*), els espais del jo líric, que Arqués classifica-resumeix en quatre, mentre que jo, potser, n'eliminaría el primer per tal de poder donar una

imatge més clara d'escenaris espacials d'exterioris o gairebé exterioris. Aquest segon capítol és el que més bé es defineix temàticament i, per això, el més extens; alhora, doncs, és prou diferenciat del quart com per mantenir-los separats, tal com ja ho ha fet encertadament Arqués.

El narcisisme, *Tu germà meu ignot*, basteix el tercer capítol de l'antologia; el jo líric –concepte que Arqués explota desmesuradament a tota la introducció– examina les diverses cares de la seva identitat, que en tant que autor implícit poden ser moltes, però les «fixa gràcies a la substantivització del pronom personal de primera persona i a la substitució d'aquest pronom pel nom propi». Són poemes introspectius, autoirònics, poemes de recerca profunda; són desdoblaments entre aparences i realitats íntimes; imatges i miralls; autoexploracions i canvis.

Els poemes de *Visc d'absurd de desert de sordidesa* (quart capítol de l'antologia) «parlen» de la reflexió sobre el pas del temps estretament relacionat amb les moltes i moltes experiències viscudes, també les de caràcter eròtic. En aquests poemes és on Comadira ha utilitzat recursos menys habituals i més difícils de llegir.

La mort, *Tot ho engolirà*, l'últim capítol de l'antologia, constitueix «l'espai per excel·lència» de l'activitat poètica de Comadira, ara bé es tracta –si és que existeix– d'una acepció poètica de la idea de la mort, que Arqués resumeix molt bé així: «...la poesia de Comadira té com a tema únic [...] el buit del qual surten les coses i al qual les coses tornen i l'exploració de la melangia del jo líric conscient d'aquest estat de les coses i de les possibilitats de salvació...».

Fins aquí hem fet un repàs a les cinc seccions de la introducció-estudi. Per a la resta de llibre, que sigui el goig de rellegir el que faci pensar o, simplement, gaudir al lector. Que això, Comadira ho sap fer bé, molt bé.

Francesc Ten

PRIMERA PARAULA

PONÇ PUIGDEVALL.

Un silenci sec. (Premi Andròmina, 1991),
ed. 3 i 4, col. «Narratives», València, 1991.

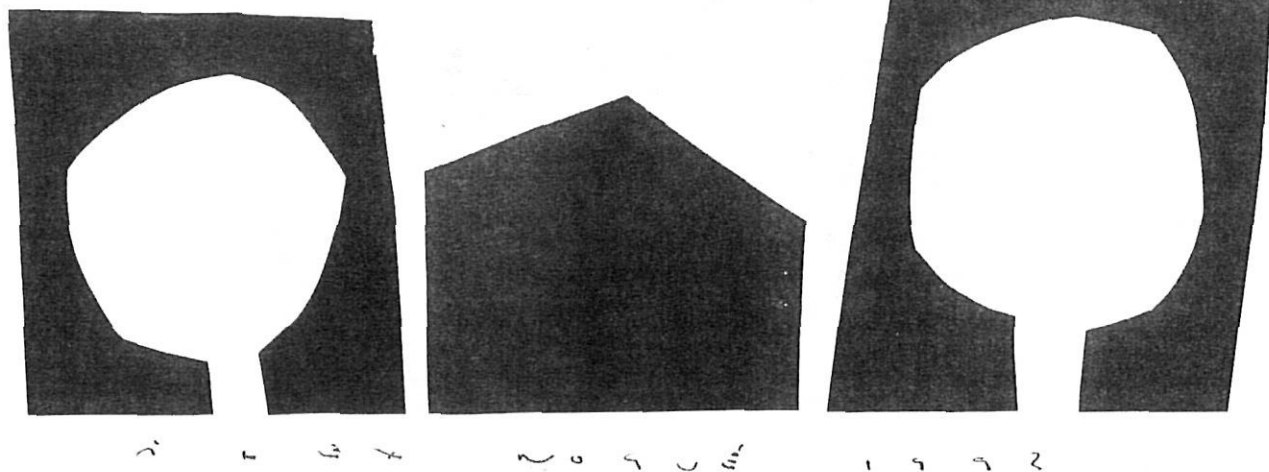
La fertilitat de la narrativa gironina –en sentit ampli– és un fet prou constatat als darrers anys. La irrupció, emperò, d'un escriptor amb una obra prima que ja ha atès un premi com l'Andròmina és un esdeveniment que reclama, d'entrada, una atenció especial. Efectivament, *Un silenci sec*, de Ponç Puigdevall, guardonat en la convocatòria dels premis Octubre de 1991, no és, ni de bon tros, un

recull de narracions convencionals, més o menys a remolc d'uns tòpics endossats com d'última fornada. Ben altrament, els seus relats –llevat del que clou el llibre– denoten una voluntat d'arquitectura global, sustentada en uns motius comuns que es projecten des de diferents angles situacionals. Els personatges centrals, gairebé sempre identificats amb la veu narrativa, comparteixen la solitud en el seu vessant més cru: la incomunicació i la necessitat neuròtica d'afirmar-se. Immersos en un procés de degradació psíquica, recorren a l'escriptura –tret d'un monòleg projectiu– com a via de salvació enmig del naufragi de la seva vida. La ficció, el somni guanyat a través de la memòria escrita, esdevé l'altra cara del mirall. Travessar-lo serà el repte que autor i personatges afrontaran a cavall d'un temps narratiu identificat amb el del lector, que, tal com ocorre a «Segon quadern de vacances» o «El foc extingit», constata, sorprèn, la summa fragilitat d'aquest tel que separa la realitat pretesament objectiva de la forjada per la introspecció més obstinada.

Els personatges de Ponç Puigdevall són especulatiu, abocats a un procés d'interiorització malaltissa. Sotmesos a una relació de dominància femenina, troben en la literatura l'estratègia de la supervivència. Mentre el protagonista de «Segon quadern d'agost» s'hi exercita mogut per l'odi, el de «Convalescència» ho fa empès per

ment a l'anàlisi assagística sense que el lector se senti abandonat pel cuc de l'enjòlit. Aquest és –ben segur– un dels encerts de l'autor, que fa d'aquesta narració en particular una deu de referències: la manipulació de la crítica, la inquietud de l'escriptor davant el full en blanc («horror vacui» sempre latent), la dicotomia crear-reescriure. Però és també una propedèutica del que no ha de ser mai l'acte de recepció literària, basada sovint en una lectura acumulativa, indigerida, desintegrada. I és una crítica àcida a les misèries i servituds dels referents en què es mou l'escriptor, començant per ell mateix i acabant amb els qui el beneeixen o el condemnen irremissiblement.

Hi ha un altre nexa important en les narracions de Ponç Puigdevall: un arc semàntic que es desplega des del que és grotesc i es-pèrptic fins al que és revulsiu i cruel. Els subjectes d'aquestes situacions les viuen –ens les contem– amb la naturalitat pròpia de les seves ments desestructurades, la qual cosa permet a l'autor jugar amb la ironia més subtil i amb el sarcasme més estrident, segons convingui. L'estètica de l'horrible assoleix, d'aquesta manera, un efecte molt més punyent i connotatiu, car el vehicle amb què ens la transmet és un estil fluid i llisquent, atent als detalls significatius degudament garbellats. Hi ha, tanmateix, diferents registres, que van des del descriptivisme més evocador del ruralisme negre fins a

una dependència afectiva tant o més morbosa. Al seu torn, el personatge d'«El foc extingit», potser la narració més elaborada o, si més no, la que ofereix, al meu entendre, les claus de lectura més suggerents, fa de la literatura un estri de la pròpia destrucció i, alhora, de la seva afirmació. Maldarà per fer de la mentida –la ficció– objecte de la seva realització plena, fins aconseguir transmutar-la en realitat –veritat– primera i absoluta. Travessar el mirall, dèiem, suplantant els límits que al capdavant només ho són en aparença. «El foc extingit» és, a més, una incisiva reflexió sobre el llenguatge, els mecanismes de l'escriptura i l'acte de creació literària, i s'acosta perceptible-

la transgressió sintàctica en les frases-flash (com és ara la narració «Un silenci sec»), passant pel contrast d'una sintaxi complexa i estiregassada, com és la de «La iniciació», darrer relat, temàticament desmarcat (no pas, però, dels referents més immediats).

Un silenci sec recorda en molts aspectes un altre jove narrador, el figuerenc Vicenç Pagès, tant pels temes abordats com pel tractament que hi reben. En qualsevol cas, Ponç Puigdevall ha obert el seu propi camí amb pas ferm.

Jordi Pla